

ფონდების მიმოხილვა

მზია სურმანიძე

ბათუმის ბერძნული საქალაქო დაწესებუთი სასწავლებლი

(ფონდი ი-23-ის მიმოხილვა)

აჭარის საარქივო სამმართველოს ფონდსაცავში ინახება ბათუმის ბერძნული საქალაქო დაწესებუთი სასწავლებლის ფონდი № ი-23, რომელიც აერთიანებს რვა საქმეთა ერთეულს და მოცავს 1895-1917 წლებს. მიუხედავად საქმეთა სიმცირისა, ფონდში საკმაოდ ვრცლადაა წარმოდგენილი მასალები საგანმანათლებლო საქმიანობის შესახებ: სასწავლებლის დაარსება, ბერძნული სასწავლებლის კომიტეტი, მზრუნველთა საბჭო, ბერძნული საზოგადოება და წევრები, პირადი შემადგენლობა, ცირკულარები, მიმოწერები ზემდგომ ორგანოებთან, მოსწავლეთა რაოდენობა, სასწავლებლის მისამართი, სასწავლო-აღმზრდელობითი ღონისძიებები, პროგრამები და ა.შ.

საქმე № 1 – 1895-1896 სასწავლო წლის მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებას ეხება. საინტერესოა იმ გაგებით, რომ ბათუმში მცხოვრებ ბერძენთა გვარები თითქმის სრულად არის წარმოდგენილი.

საქმე № 2 – ბათუმის ბერძნული სასწავლებლის კომიტეტი-სასწავლებლის კომიტეტს ბათუმის ბერძნული საზოგადოება ირჩევდა. მისი მიზანი იყო ელემენტარული განათლების გავრცელება ბათუმის ბერძნულ მოსახლეობაში.

1886 წელი, 20 აგვისტო – ბათუმის ბერძნული საზოგადოების მიერ არჩეულმა კომიტეტმა და მზრუნველთა სამჯომ მიიღო დადგენილება, რომლის მიხედვით:

- 1) ბათუმში არსებული ორკლასიანი სასწავლებელი 1864 წლიდან ხუთ წლიან კურსად გადაკეთდა;
- 2) სასწავლო პროგრამა უნდა შეეფასინათ იმპერიაში შემავალი მე-3 კატეგორიის სასწავლებლების ანალოგიურად;
- 3) სასწავლებლის ეფექტური საქმიანობის მიზნით საჭიროდ ჩაითვადა ხელმძღვანელად ისეთი პირის შერჩევა, ვინც შეესაბამებოდა კერძო სასწავლებლების შესახებ დადგენილ მოთხოვნებს;
- 4) ახალი სასწავლო პროგრამა შედგენილი უნდა ყოფილიყო ბათუმის ბერძნული მოსახლეობის მოთხოვნების შესაბამისად;
- 5) უნდა განსაზღვრულიყო მოსწავლეთა მისაღები კონტიგენტის რაოდენობა, თანამშრომლები და პირადი შემადგენლობა;
- 6) შუამდგომლობა ხელმძღვანელობასთან, რომ 1 სექტემბერს დაწყებულიყო სასწავლო პროცესი (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 6,7).

დოკუმენტებიდან, კერძოდ ქუთაისის გუბერნიის სახალხო სასწავლებელთა დირექტორის შეტყობინებიდან ჩანს, რომ 1886 წლის 18 აგვისტოს – ბერძნული სასწავლებლის ხელმძღვანელად დაუნიშნა ბათუმის მკვიდრი ივან საულიძე (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 8). კომიტეტის ეფექტური საქმიანობის შედეგად კარგად შეიქმნა პედაგოგიური კოლექტივი.

საარქივო დოკუმენტებში წარმოდგენილია 1886 წელს შედგენილი ბათუმის ბერძნული სასწავლებლის პედაგოგების სია:

1. საულიძე ივან კონსტანტინეს ძე- 31 წლის, დაბადებული 1856 წლის 27 იანვარს, ბათუმის მკვიდრი, ფლობდა სასწავლებლის წოდების დამადასტურებელ დიპლომს, 1886 წლის 1 სექტემბრიდან ასრულებდა ბერძნული სასწავლებლის ხელ-

მძღვანელის მოვალეობას, დაოჯახებული იყო ბათუმელ იოანე იოსიფიდის ქალიშვილ ენრიეტაზე. შვილები არ ჰყავთ.

2. სინაროს ტრიანდაფილ იოანეს ძე, 35 წლის, დაბადებული 1852 წლის 25 მარტს, თურქეთის მოქალაქე, ჰქონდა ბერძნული დიპლომი, ბერძნული ენის მასწავლებლის წოდების დამადასტურებელი, მუშაობდა ბერძნულ სასწავლებელში 1886 წლის 1 სექტემბრიდან. დაქორწინებული იყო მღვდელ აპოსტოლის დისშვილზე, ჰყავდათ ერთი შვილი, ფეოდორი.
3. კაკულიდი კაკულის გიორგის ძე, 20 წლის, დაბადებული 1867 წლის 17 მარტს, ფოთის მკვიდრი, ჰქონდა ტრაპიზონის გიმნაზიის დიპლომი, მუშაობდა მოსამზადებელი კურსის მასწავლებლად 1886 წლის 1 სექტემბრიდან, უცოლო.
4. კევალა პასიპიკი პანაიოტის ასული, 21 წლის, დაბადებული 1865 წლის ოქტომბერში, თურქეთის მოქალაქე, მუშაობდა მასწავლებლად 1886 წლის 1 სექტემბრიდან, დამთავრებული ჰქონდა ათენის ქალთა გიმნაზია დამადასტურებელი დიპლომით, დაუოჯახებელი (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 25).

სასწავლებლის ერთ-ერთი ძირითადი პრიორიტეტი იყო - კადრების შერჩევა. იგი კომიტეტისა და მზრუნველთა საბჭოს კომპეტენციაში შედიოდა. 1887 წლის 16 მაისს ბერძნულმა სასწავლებლის კომიტეტმა თხოვნით მიმართა ფეოდოსიის სამასწავლებლო ინსტიტუტის დირექტორს, რათა სასწრაფოდ ეცნობებინათ – ჰყავდათ თუ არა ახალი ან ძველი ბერძნული ენის მცოდნე კურსდამთავრებულები. ასეთის არსებობის შემთხვევაში სთავაზობდნენ მასწავლებლის თანამდებობას. პასუხიდან ჩანს, რომ ფეოდოსიის სასწავლებელში ეს საგანი საერთოდ არ ისწავლებოდა (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 41, 52).

კომიტეტის მიერ 1887 წლის 16 ივნისს გაცემული მოწმობით დგინდება, რომ ბერძნული სასწავლებლის ქალთა განყოფილებას ხელმძღვანელობდა ელენა მაქსიმის ასული ალექსანდროვა (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 53).

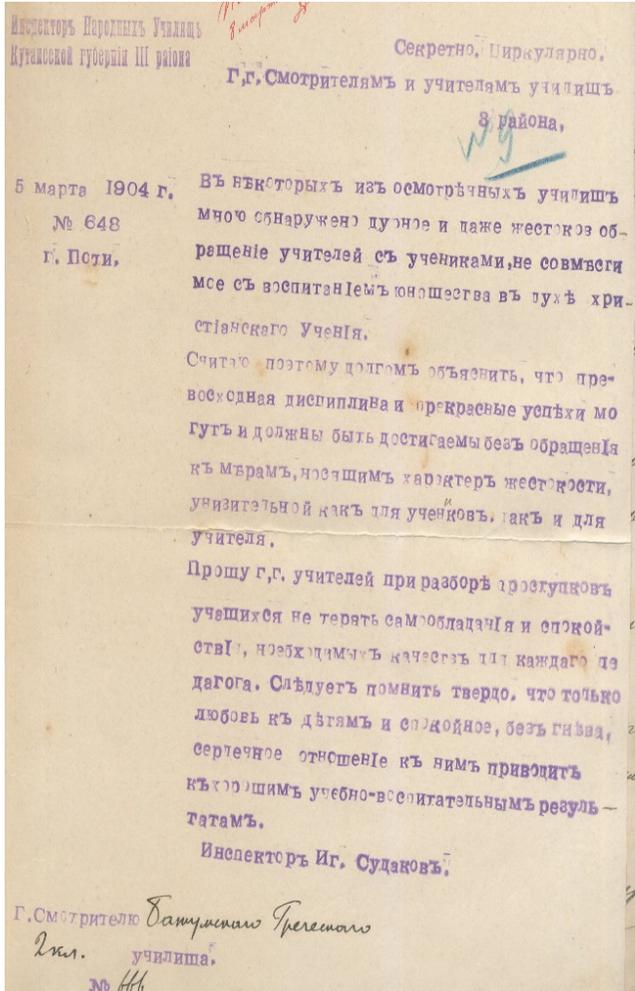
ბერძნულ სასწავლებელში რუსული ენის საგამოცდო კომისიის წევრად 1887 წლის 2 ივნისს მიუწვევიათ წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის სკოლის მასწავლებელი მ. ნათაძე. მ. ნათაძის დასკვნაში ხაზგასმითაა აღნიშნული სასწავლებლის მასწავლებელთა მაღალი კვალიფიკაცია და კარგად შემუშავებულ მეთოდოლოგია. შესაბამისად, შედეგი სახეზე იყო. მოსწავლეებს საფუძვლიანად ჰქონდათ ათვისებული პროგრამით გათვალისწინებული მასალა (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 57).

1887 წლის 11 სექტემბრის მონაცემებით ბერძნული სასწავლებლის პედაგოგიური საბჭოს წევრები იყვნენ: ხელმძღვანელი საულიდი, მამაკაცი მასწავლებლები: კაკულიდი და იოსიფიდი, ქალი მასწავლებელი ე. ალექსანდროვა (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 2; ფ. 85).

საქმე № 3. რუსეთის საიმპერიო ხელისუფლება სულაც არ ცდილობდა მცირე ერებისათვის სასათბურე პირობების შექმნას. სასწავლებლის სამეთვალყურო საბჭო და კომიტეტის წევრები ყველაფერს აკეთებდნენ, რომ ბერძნულ დიასპორას არ დაეკარგა თავისი თვითმყოფადობა, წეს-ჩვეულებანი, კულტურა. ყოველივე ეს ბევრი წინააღმდეგობების გადალახვასთან იყო დაკავშირებული. ხშირი იყო მასწავლებელთა მიმართ საყვედურები ან მათთვის გამოსაცდელი ვადების დაწესება. არაერთხელ დაუწუნებიათ წარდგენილი სასწავლო პროგრამა მხოლოდ იმიტომ, რომ მშობლიურ ენას მეტი საათები ჰქონდა დათმობილი, ვიდრე რუსულს (ფონდი ი-23, ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 4).

სასწავლებლის ხელმძღვანელს მავროპულოს უსაყვედურეს კიდევ, რომ ბიბლიოთეკაში რუსული წიგნების არასაკმარისი რაოდენობა იყო. მავროპულომ თავი იმართლა, „სასწავლებლის ახალი შენობის მოწყობით ვიყავი დაკავებული და ბიბლიოთეკას ყურადღება ვეღარ მივაქციეო“ (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 10). საქმეში არის ქუთაისის გუბერნიის სახალხო სასწავლებელთა დირექტორის ბერძნული სასწავლებლის კურსდამთავრებულთა შეფასება (1892 წელი, 19 სექტემბერი), რომელშიც მინიშნებულია რუსული ენის ცოდნის დაბალ დონეზე, რომ „ამ თაობამ რუსეთში უნდა იცხოვროს და არა საბერძნეთში, შესაბამისად რუსული ენა უნდა იყოს მოწოდების სიმაღლეზე“ (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 4).

კერძო სასწავლებელთა წესები, რომელიც დამტკიცებული იყო 1879 წლის 13 აპრილს, ითვალისწინებდა ვაჟებისა და გოგონების ერთად სწავლებას მხოლოდ 11 წლამდე. კავკასიის სასწავლო ოლქის დირექტორი მოითხოვდა სასწავლებლის შენობის გადაკეთების გეგმას და ორივე სქესის მოსწავლეთა ერთად სწავლების შესაძლებლობის გარკვევას და დადასაბუთებას. როგორც ჩანს შენობაც შესაბამისად უნდა ყოფილიყო დაპროექტებული, რათა დასაშვები ყოფილიყო შერეული სწავლება (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 19).

ბის გადაკეთების გეგმას და ორივე სქესის მოსწავლეთა ერთად სწავლების შესაძლებლობის გარკვევას და დადასაბუთებას. როგორც ჩანს შენობაც შესაბამისად უნდა ყოფილიყო დაპროექტებული, რათა დასაშვები ყოფილიყო შერეული სწავლება (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 19).

1891 წლის 15 იანვრით დათარიღებულ წერილში, სახალხო სასწავლებელთა დირექტორი აცხობინებს ბერძნული სასწავლებლის ხელმძღვანელს ბერძენი მასწავლებლების სამსახურში დატოვების გადაწყვეტილების შესახებ იმ პირობით, „თუ მიმდინარე სასწავლო წლის ბოლომდე დიმიტრიადისი და კუსისი არ მიიღებენ რუსეთის მოქალაქეობას, მათ მოუწევთ სამსახურის დატოვება. აქედან გამომდინარე, გთხოვთ სამომავლოდ გაითვალისწინოთ, რომ სამსახურში უცხო ქვეყნის მოქალაქეები მასწავლებლად აღარ აიყვანოთ“ (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 3; ფ. 8).

საქმეში არის 1904 წლის 5

მარტის ცირკულარი, რომლის მიხედვით სასწავლებელთა ზედამხედველებსა და სასწავლებლების ინსპექტორს სუდაკოვს დაუთვალაიერებიათ სასწავლებელი. აღმოჩნდა მოსწავლეთა მიმართ მასწავლებელთა მკაცრი მოპყრობის შემთხვევები, რომელიც შეუთავსებელია ახალგაზრდების აღზრდასა და რელიგიური სწავლების სულისკვეთებასთან. ამასთანავე აღნიშნულია, რომ დისციპლინა დაწარმატებები არ უნ-

და იქნას მიღწეული მოსწავლეთა და მასწავლებელთა მიმართ სიმკაცრითა და დამამცირებელი ქმედებებით. „მხოლოდ ბავშვების სიყვარული და მშვიდი, არა ბრაზიანი, მხოლოდ გულიანი დამოკიდებულება მათთან მიგიყვანთ კარგ სასწავლო-აღმზრდელობით შედეგამდე“ (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ.3; ფ.9).

ამავე საქმეში არის 1901 წლის 6 ოქტომბრის პედაგოგიური საბჭოს სხდომის ოქმი. ბერძნული ენის მასწავლებელს პაპანდოპულოს წამოუყენებია წინადადება მოსწავლეთა ფორმის შემოღების შესახებ. აზრი მოწონებულ იქნა. გადაწყდა შესაბამისი თანხების გამოყოფა შემოწირულობათა ფონდიდან (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ.3; ფ.15).

სასწავლებლის შესახებ სრული ინფორმაცია საინტერესოაა წარმოდგენილი სტატისტიკური კომისიის საიმპერატორო ეკონომიური საზოგადოების სპეციალურ, ყოველწლიურ ანგარიშში, რომელსაც ბლანკის ფორმა აქვს. მას ავსებდა სასწავლებლის ხელმძღვანელი. ბათუმის ბერძნული საზოგადოების სასწავლებელი არის კერძო, ორკლასიანი სასწავლო დაწესებულება, რომელიც დაარსდა 1886 წელს. სასწავლებლის შენობა ააშენა ბერძნულმა საზოგადოებამ, 1895-1896 წლებში, რისთვისაც დაიხარჯა 16 000 რუბლი.

სასწავლებელთან არსებობდა ძველი, შერეული ტიპის შენობა, რომლის ღირებულებაც 500 რუბლს შეადგენდა. სწავლის საფასურს აწესებდა მზრუნველთა საბჭო და იხდიდნენ მხოლოდ შეძლებულნი. სასწავლებელში 1886 წლიდან არსებულა ბიბლიოთეკა შემომწირველთა ხარჯზე. ბიბლიოთეკით სარგებლობდნენ მოსწავლეები, მასწავლებლები, სასწავლებლის კურსდამთავრებულნი, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობა.

სასწავლებლის მზრუნველად ბერძნული საზოგადოება ირჩევდა ვაჭრებს, რომელთა მოვალეობაში შედიოდა ბუღალტერია, სასწავლებლის ზედამხედველობა და სასწავლებლისათვის საარსებო სახსრების მობილიზება. მოსწავლეთა მიღება სასწავლებელში ყოველწლიურად ხდებოდა. სწავლების პროცეში გამოიყენებოდა თვალსაჩინოება: გლობუსი, მიკროსკოპი, ატლასები, რუკები. სახელმძღვანელოებს შეძლებული მოსწავლეები თვითონ იძენდნენ, ზოგიერთ მოსწავლეს კი უსასყიდლოდ გადაეცემოდა. საწყის ეტაპზე გამოიყენებოდა „რუსსკოე სლოვო“-ს პირველი და მეორე ნაწილი, უშინსკის „ბავშვთა სამყარო“, ხოლო შემდეგ სასწავლო საგნები გოგებაშვილის სახელმძღვანელოებმა ჩაანაცვლეს. სასწავლებლის შესახებ აღნიშნული ინფორმაცია დათარიღებულია 1896 წლით და ხელს აწერს გ. სპიროვი (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ.3; ფ.24-26).

საქმე № 4 – 1907 წლის მონაცემებით ბერძნულ სასწავლებელში იყო ხუთი განყოფილება და სწავლობდა 126 მოსწავლე. სასწავლებელში ორი საღვთო სჯულის მასწავლებელი იყო, ორიც ბერძნული ენის, ერთი რუსულის. სასწავლებელს ხელმძღვანელობდა ფ. გრამატიკოპულო. ქუთაისის სახალხო განათლების ინსპექტორისადმი გაგზავნილ ანგარიშს თან ერთვის ოთხი პედაგოგის (ფ. ხ. გრამატიკოპულოს, დ.ვ. შაინოვის, დ.ი. ვოციდის და გ. კ. კარაულიდის) მეტად საინტერესო ბიოგრაფიული მონაცემები:

1. გრამატიკოპულო ფიოდორ ქრისტოფორეს ძე-საეკლესიო-სამრევლო სკოლაში მასწავლებლის მოვალეობის კეთილსინდისიერად შესრულებისათვის, ქართულ ეპარქიალურ სასწავლებელთა საბჭოს მიერ 1892 წელს დაჯილდოვდა ბიბლიით, ხოლო 1893 წელს – 50 რუბლით. ვლადიკავკაზის ბერძნული საზოგადოების დაწესებითი სამრევლო სასწავლებლის ხელმძღვანელის მოვალეობის კეთილსინ-

დისიერად შესრულებისათვის დაჯილდოებული იყო: ვერცხლის საათით (1895 წელი), ჩაისვერცხლის კომპლექტით (1898 წელი), ოქროს საათით (1906 წელი).

გრამატიკოპულო დაიბადა 1867 წლის 8 ივნისს. ბერძნული განათლება მიუღია გიუმუშხანის პროგიმნაზიაში, ხოლო რუსული განათლება – ყარსის საქალაქო სასწავლებელში, რომელიც 1885 წელს დაუსრულებია. 1906 წლის სექტემბრიდან დაინიშნა ბათუმის ბერძნული სასწავლებლის ზედამხედველად. არ ყოფილა ნასამართლევი, დაქორწინებულა არდაგანელი მემამულის ქალიშვილ აფროდიტაზე. ჰყავდა ორი შვილი და არ ფლობს მამულს.

2. შაინოვი დიმიტრი ვასილის ძე – ვაჭრის შვილი, მართლმადიდებელი, ჯილდოები არ ჰქონდა. იგი დაიბადა 1885 წლის 5 ივნისს, დაამთავრა ქუთაისის რეალური სასწავლებელი 1905 წელს, მასწავლებლის დიპლომი არ ჰქონდა. მუშაობდა მასწავლებლად 1906 წლის სექტემბრიდან. იყო დაოჯახებული, მეუღლე იყო ქუთაისის მკვიდრი აგრაფინა პეტრეს ასული. შვილი არ ჰყავდათ და არ ფლობდა მამულს.
3. ბერძნული ენის მასწავლებელი დიმიტრი ივანეს ძე ვოიცოდი, უცხოელი, მართლმადიდებელი, დაიბადა 14 ნოემბერს, 1873 წელს. 1891 წელს, ბულგარეთში დაამთავრა გიმნაზიის პედაგოგიური განყოფილების სრული კურსი. გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა სხვადასხვა ბერძნულ სასწავლებლებში მასწავლებლად, 1906 წლიდან კი ბათუმის ბერძნულ სასწავლებელში. დაქორწინებულია უცხოელ ირინა ნოეს ასულზე, ჰყავთ ქალ-ვაჟი. მამულს არ ფლობს.
4. ბერძნული ენის მასწავლებელი გიორგი კონსტანტინეს ძე კარაფულიდი-უცხოელი, მართლმადიდებელი, დაბადებული 22 აპრილს, 1866 წელს. 1886 წელს თურქეთში დაამთავრა ტრაპიზონის გიმნაზიის სრული კურსი. ორი წლის განმავლობაში მუშაობდა მასწავლებლად ბერძნულ სასწავლებელში, ხოლო, 1903 წლის სექტემბრიდან ბათუმის ბერძნულ სასწავლებელში, ბერძნული ენის მასწავლებლად. არ ყოფილა ნასამართლევი. დაქორწინებული იყო უცხოელზე – კალიონი ივანეს ასულზე. ყავს ექვსი შვილი, ოთხი ქალი და ორი ვაჟი. მამულს არ ფლობს.

ფ. გრამატიკოპულოს მიერაა შედგენილი ანგარიშის დანართი, 1907 წლის 2 მაისს (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 4; ფ. 15, 16).

სასწავლებელში ტარდებოდა სხვადასხვა ხასიათის ღონისძიებები. მაგ. ლიტერატურულ-ვოკალური დილა. პროგრამა საინტერესოდაა შედგენილი. იგი ითვალისწინებდა მოსწავლეთა სრულ ჩართულობას (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 4; ფ. 17).

საქმეში არის ფ. გრამატიკოპულოს ანგარიში ქუთაისის სახალხო სასწავლებელთა ინსპექტორისადმი. მასზე თანდართულია სასწავლებლის მზრუნველთა საბჭოს წევრთა თხოვნა დედანიდან თარგმნილი მოწმობით, რომელიც ადასტურედა საბერძნეთის მოქალაქე დიმიტრი ვოიცოდის მიერ, მეორე ხარისხის სახალხო მასწავლებლის წოდების ფლობას და მოითხოვეს შეამდგომლობა მასწავლებლად დანიშნვასთან დაკავშირებით (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 4; ფ. 21).

ყოველწლიური ანგარიშის დამატებითი ცნობებიდან, რომელიც 1906 წელსაა შედგენილი, სასწავლებლის დაარსების შესახებ ახალი ვერსიაა დასახელებული. ამ ვერსიის მიხედვით ბერძნული სასწავლებელი 1862 წელს დაარსებულა, მაგრამ მასალები მოიპოვება 1881 წლიდან. შეძლებული მოსწავლეები სწავლების უფლების მოსაპოვებლად 10 რუბლს იხდიდნენ. მთლიანობაში სასწავლებელი 520 კვ. საუენ მიწის ნაკვეთს ფლობდა, აქედან 134 კვ. საუენი სასწავლებლის შენობას ეკავა, დანარჩენი 386 კვ. საუენი კი ეზოს. სასწავლებლისა და ეზოს ნაწილი დაკავებულია ქალთა საეკლე-

სიო-სამრევლო სკოლის მიერ. საზოგადოებაში შემაჯავლი მოსახლეობის რაოდენობა განსაზღვრული არაა, მერყეობს 1500-დან 2000-მდე. სკოლამდელი ასაკის 300-მდე ბავშვია.

საკმე № 5 – წარმოდგენილია ქუთაისის გუბერნიის სახალხო სასწავლებელთა დირექციის მასალები. იქვეა გამოფენის ორგანიზებასთან დაკავშირებული საკითხებიც. გამოფენასთან დაკავშირებით „Кавказская Ривьера“ სპეციალურ კითხვარი და უწყისები გაუგზავნია ბათუმის საქალაქო დაწეებით სასწავლებელთა ხელმძღვანელებისადმი. დოკუმენტიდან ირკვევა, რომ 1912 წლისათვის ბათუმში არსებობდა შემდეგი სასწავლებლები:

1. პირველი ქართული სასწავლებელი – ხელმძღვანელი დ. კეჟერაძე;
2. მეორე ქართული სასწავლებელი – ხელმძღვანელი შარაშიძე;
3. პუშკინის სახელობის სასწავლებელი – ხელმძღვანელი ირაკლი დლონტი;
4. გოგოლის – ხელმძღვანელი ე. სოგოროვა;
5. სომხური- ხელმძღვანელი პალიევი (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5; ფ. 9)

როგორც ჩანს 109 წლის წინათაც იგივე პრობლემებისა და გამოწვევების წინაშე მდგარა ქვეყანა: არა ერთი სახის ინფექციური დაავადება იყო გავრცელებული, რომელიც საჭიროებდა სპეციალური ზომების გატარებას და საკარანტინე წესების დაცვას.

საინტერესოა ქუთაისის სახალხო სასწავლებელთა ინსპექტორის წერილი დაწყებითი სასწავლებლების ზედამხედველებსა და ხელმძღვანელებისადმი. მასში ვკითხულობთ: „გამომდინარე იქედან, რომ ოზურგეთის მაზრაში ბევრგან დაფიქსირდა ქუნთრუშა, წითელა, დიფტერია, გთავაზობთ დაუყოვნებლივ, სასწავლებელში ინფექციური დაავადების აღმოჩენის შემთხვევაში, დაწვრილებით აცნობოთ მაზრის ხელმძღვანელს, სარაიონო და სამაზრო სოფლის ექიმს და სთხოვოთ ამ უკანასკნელს სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა. შემატყობინეთ აგრეთვე მე, საჭირო ზომების მისაღებად. ადგილზე კი მხედველობაში მიიღეთ და იხელმძღვანელოთ ქვემოთ მოცემული ცხრილით“.

სასწავლო დაწესებულებებში მოსწავლეთა იზოლაციის ხანგრძლივობა:

1. ჩუტყვავილა 14 დღე;
2. ქუნთრუშა 12-14 დღე;
3. წითელა 15 დღე;
4. წითურა 16 დღე;
5. ყივანახველა 15-20 დღე;
6. ღორის გრიპი 22 დღე;
7. დიფტერია 14 დღე

1912 წლის 15 მარტს სახალხო სასწავლებელთა ინსპექტორმა გამოსცა განკარგულება საერთო პედაგოგიური კრების მოწვევის შესახებ. კრებაზე უნდა განხილულიყო შემდეგი საკითხები:

1. პედაგოგებისათვის ბიბლიოთეკათმცოდნეობის სპეციალური კურსები;
2. ბავშვთა ბაღები და მათი ორგანიზება. ბავშვთა ბაღის დაარსება ბათუმში. სავარაუდოდ, სწორედ ამ პერიოდში ეყრება საფუძველი სკოლამდელი აღზრდის საქმეს;
3. შემეცნებითი ექსკურსიის მნიშვნელობა და საჩვენებელი პროგრამა;
4. მეოთხე პუნქტი ითვალისწინებდა არსებული პრობლემების მოგვარებასა და დახმარების აღმოჩენას, აღმზრდელობითი პროცესის სწორად და ეფექტიანად წარმართვისათვის (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5; ფ. 19).

Продолжительность срока разобщения учащихся, бывших в непосредственном соприкосновении с заболевшими или живущих с ними в одной квартире.	Учащийся или учащаяся доу-заведом в школу.
Послѣ скарлатины 12-14 дней	Послѣ 6 недель со дня появления сыпи и если нѣтъ слѣдовъ шелушенія
Послѣ кори 15 дней	Послѣ 3 недель со дня появления сыпи и если нѣтъ слѣдовъ шелушенія
Послѣ краснухи 16 дней	Послѣ 2 недель отъ начала появле- ния сыпи.
Послѣ вѣтряной оспы 17 дней	Когда отпадутъ все корки.
Послѣ коклюша 15-20 дней	Послѣ 6 недель отъ начала кашля, когда онъ потеряетъ судорожный характеръ и прекратится выдѣле- ние мокроты.
Послѣ свинки 22 дня	Послѣ 3 недель отъ появления опу- ханія желѣза.
Послѣ дифтерита до 14 дней	Черезъ 3 недели по выздоровленіи по прекращеніи гипереміи вѣдъ, горла и носа / при возможности бактериологическаго исследованія по исчезновеніи дифтерийныхъ палочекъ /
Послѣ оспы 14 дней	Когда отпадутъ корки.
Инспекторъ Народныхъ училищъ Кутаисской губерніи III района	

ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5; ფ. 16

საქმეში დევს, 1912 წლის 25 აგვისტოთი დათარიღებული, ბერძნულ სასწავლე-ბელში სწავლების მსურველთა სია (ხელნაწერი).სიას თან ერთვის პოტენციურ მოს-წავლეთა ასაკი და მისამართები (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5; ფ. 53-57).

საქმის მასალებიდან ჩანს (1912 წლის ანგარიში) სასწავლებლის სრული დასა-ხელება (ბათუმის ხუთ კლასიანი საქალაქო დაწეებითი სასწავლებელი, იგივე პირვე-ლი ბერძნული საქალაქო დაწეებითი სასწავლებელი) და მისამართი (ბათუმი, დონდუ-კოფ-კორსაკოვის(ახლა, კვამსახურდიას) № 37) (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5, ; ფ. 75).

სასკოლო ანგარიშის სპეციალურ გრაფაში საინტერესო მონაცემებია მასწავ-ლებელთა შესახებ. დოკუმენტში წარმოდგენილია მასალები მათი განათლებისა და სპეციალობის შესახებ:

1. ცანდუკოვი კონსტანტინე ტრიფონის ძე-მღვდელი, საღმრთო სჯულის მასწავლე-ბელი, დამთავრებული ჰქონდა ერევნის სამასწავლებლო სემინარია, დაოჯახებუ-ლი, მუშაობდა 1894 წლიდან.
2. ლაზარიდი ანასტასი მაქსიმეს ძე- სხვადასხვა მეცნიერებების მასწავლებელი, და-უმთავრებია ერევნის სამასწავლებლო სემინარია, მუშაობს 1900 წლიდან.
3. კონსტანტინიდი სტილიან ილიას ძე, ხონის სამასწავლებლო სემინარიის კურ-სდამთავრებული, სხვადასხვა მეცნიერებების მასწავლებელი, მუშაობს 1908 წლი-დან.
4. ლოლუა მარია – ხელსაქმის მასწავლებელი, საოჯახო განათლება, აქვს მოწმო-ბა, რომლის მიხედვითაც უფლება ჰქონდა ხელსაქმის მასწავლებლად ემუშავა, მუშაობდა 1905 წლიდან.

5. კალანდაძე იუსტინე სერაპიონის ძე – სიმღერის მასწავლებელი, საოჯახო განათლება, დაოჯახებული, 1904 წლიდან მუშაობს.
6. გომანი ნიკოლოზ – ხელსაქმის მასწავლებელი, საოჯახო განათლება, ჰქონდა ხელსაქმის მასწავლებლად მუშაობის უფლების დამადასტურებელი მოწმობა, დაოჯახებული, მუშაობდა 1896 წლიდან (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 5.; ფ. 77).

საქმე № 6 – წარმოდგენილია 1914 წლის მასალები. დოკუმენტების მიხედვით ბათუმის ბერძნული დიასპორა იყო წარმომადგენლობითი, რაზეც მეტყველებს თუნდაც ყოველდღიური ბერძნული გაზეთი “არგონავტი“ და ყოველთვიური ჟურნალი „ატლანტიკი“ (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.1).

დოკუმენტებში საინტერესო მონაცემებია დაცული საქველმოქმედო საქმიანობის შესახებაც. საქალაქო მმართველობის შემოღების 25 წლისთავთან დაკავშირებით ჩატარებული ღონისძიება ითვალისწინებდა ღარიბ მოსწავლეთა ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლისათვის 600 მანეთის გამოყოფას. ამ თანხიდან ბერძნულ სასწავლებელს 98 მანეთი ერგო (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.12). იგივე ქველმოქმედებასთან გვაქვს საქმე, როცა საქალაქო მმართველობა სასწავლებლის ხელმძღვანელობას თხოვს წარუდგინოს უღარიბეს მოსწავლეთა სია, რათა წინასწარ განისაზღვროს და გაიწვიროს ბიუჯეტში, ვის რა სახის დახმარება ესაჭიროებოდა. სიაში შეტანილია სულ 29 მოსწავლე (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.15).

პირველი მსოფლიო ომით განპირობებული საომარი მოქმედება აისახა სასწავლებლის ცხოვრებაზე. შესაბამისად აიკრძალა გერმანიის, ავსტრიის, უნგრეთის მოქალაქეთა სასწავლებელში მიღება, რაზეც მესამე რაიონის ინსპექტორის სპეციალური განკარგულება იქნა გამოცემული (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.34).

სასწავლებლისათვის დაქირავებული ჰქონიათ სომხურ-კათოლიკური სამეურვეოსა და სახლმფლობელ კაპულიდის შენობა, რომელიც გათავისუფლებულია და დაუბრუნდათ მფლობელებს. ხოლო სასკოლო ინვენტარი პუშკინის სასწავლებელში იქნა გადატანილი. ეს დასტურდება ბათუმის პირველი საქალაქო დაწყებითი სასწავლებლის ხელმძღვანელის 1914 წლის 24 ოქტომბრის ანგარიშით ბათუმის საქალაქო მმართველობასადმი, რომელსაც ხელს აწერს სასწავლებლის ხელმძღვანელი ლაზარიდი (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.47).

საგულისხმოა ის გარემოებაც, რომ კვალიფიკაციის ასამაღლებლად და ცოდნის გასაღრმავებლად იგეგმებოდა სპეციალური კურსები, რომლის დანიშნულება და მიზანი კარგად ჰქონდათ გაცნობიერებული. 1914 წლის 1 დეკემბრიდან 15 დეკემბრამდე, ქუთაისის ვაჟთა გიმნაზიის შენობაში ტარდებოდა ნაყოფისა და ბოსტნეულის კონსერვირებასთან დაკავშირებული კურსები. აღნიშნულის შესახებ სახალხო სასწავლებელთა ინსპექტორი აცნობებდა ბერძნული სასწავლებლის მასწავლებელ ლაზარიდს (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 6; ფ.50).

საქმე № 7-ში საინტერესო მასალებია სასწავლებელში ქოლერის დაავადების გავრცელების საკითხებზე. დაავადების გახშირების გამო სასწავლებლის ხელმძღვანელი 1916 წლის 29 მარტის წერილით თხოვს ქალაქის მმართველობას, დაუშვას შესაბამისი განკარგულება, რათა როგორც სამ, ასევე ოთხ გრამიანი 100-100 ცალი ქინაქინა უფასოდ გადაეცეთ ბავშვებს საჭიროების შესაბამისად, სიტუაციის დამძიმების შემთხვევაში (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 7; ფ.13).

საქმეშია ბერძნული სასწავლებლის ხელმძღვანელი ლაზარიდის თხოვნა კაგიზმანის ოლქის უფროსისადმი, რათა უშუამდგომლოს შესაბამის სტრუქტურებთან საშვის გამოწერის თაობაზე. ლაზარიდი ყოფილა ყარსის ოლქის სოფელ ოლუხლის

მკვიდრი. დიდი ალბათობით მასაც გაიწვევდნენ სამხედრო სამსახურში, როგორც მეომარს. ამიტომ იგი ითხოვდა გაწვევამდე მშობლიურ სოფელში დაბრუნებას პირადი საქმეების მოსაგვარებლად. აქვეა მისი ოჯახის შემადგენლობა:

1. თვითონ, ანატას პანაიოტის ძე ლაზარიდი, 36 წლის;
2. მეუღლე- ელენა ტრიფონის ასული, 30 წლის;
3. ქალიშვილი – ქრისტინა, 10 წლის;
4. ვაჟიშვილები-გიორგი, 8 წლის;
პანაიოტი, 7 წლის;
5. და სოფია (ქმრის გვარი სამარჯვეა), 30 წლის;
6. ძმისშვილი ნინა (ძმა, რომლის კმაყოფაზეც ცხოვრობდა, ტყვედაა გერმანიაში), 17 წლის (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 7; ფ.29).

როგორც ჩანს, საომარი სიტუაციიდან გამომდინარე, ჯარში გაწვევის საკითხი საკმაოდ აქტუალურია 1916 წლისათვის. ამაზე მოწმობს სტილიან ილიას ძე კონსტანტინიდის (ბერძნული სასწავლებლის მასწავლებელი) ანგარიშიც. წერილიდან ირკვევა, რომ იგი დაბადებულია სოფ. ახალშენში, კინტრიშის საპოლიციო უბანში, 1887 წლის 1 ოქტომბრამდე. კავკასიაში იმპერატორის რწმუნებულის ბრძანებით, იგი გაწვევას არ ექვემდებარებოდა (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 7; ფ.34).

საქმეშია აგრეთვე მეორე კურსის სტუდენტის კონსტანტინე დიმიტრი ძე კუციდის თხოვნა ბერძნულ სასწავლებელში მასწავლებლად დანიშვნის შესახებ. უსახსრობის გამო კუციდი ვერ მიდის სწავლის გასაგრძელებლად. ამიტომ მთელ სასწავლო წელს ბათუმში გაატარებს. ბერძნულ სასწავლებელს იმ დროს ჰქონია ვაკანსია. ამიტომ ითხოვს იგი აღნიშნულ სასწავლებელში დასაქმებას. (ფონდი ი-23; ანაწ.1; საქ. 7; ფ.55).

საქმე № 8 – დაცულია მხოლოდ ერთი მოწმობა, რომელიც ეკუთვნის არხანტოპულო გიორგი ლაზარეს ძეს, დაბადებულს 1904 წლის 14 ნოემბერს, მართლმადიდებელს. მოწმობით დასტურდება, რომ მან 1917 წელს დაასრულა ბათუმის პირველი ბერძნული საქალაქო დაწესებითი ერთკლასიანი სასწავლებლის სრული კურსი. მოწმობას ხელს აწერენ სასწავლებლის ხელმძღვანელი ლაზარიდი, საღვთო სჯულის მასწავლებელი ცანდეკოვი.

ამრიგად, აჭარის საარქივო სამმართველოს ფონდსაცავში დაცულია საინტერესო მონაცემები ბათუმის ბერძნული საქალაქო დაწესებულების სასწავლებლის შესახებ, რომლებშიც წარმოდგენილია სასწავლებლის სასწავლო-საგანმანათლებლო ცხოვრების მნიშვნელოვანი საკითხები.